

niantur; in quo, non parentibus, sed Deo potius parere tenentur, qui veritatem ei per rationem et gratiam docet. Nec addendum quidem videtur, societatem civilem præfatum filii jus tueri debere, cum proprium ejus officium sit membrorum jura quæque suorum sustinere ac custodire.

LIBER OCTAVUS

HISTORIA PHILOSOPHIAE

CAPUT PROÆMIALE

In Historia Philosophiæ prænoscere oportet ejus notionem, finem, legem, divisionem.

Notio Historiæ Philosophiæ in eo sita est, quod sit *ordinata narratio originis et evolutionum philosophiæ*. Unde ad eam spectat exponere, quid ratio humana propriis viribus excogitaverit circa summa illa objecta, quibus integra Philosophia continetur, Deum, nempe, mundum, hominem.

Finis duplex assignari potest Historiæ Philosophiæ: alter *proximus*, qui est cognitio rationalis systematum Philosophiæ, seu notitia conatum (esfuerzos) rationis humanæ ad veritatem naturalem detegendam, simulque causarum, effectuum, et relationum præfatorum systematum. Finis alter, qui *remotus* potest dici, est cognitio et amplexus veritatis. Enimvero, ex notitia et collatione rationali systematum Philosophiæ, errorem ejusque causas vitare, simulque veritatem agnoscere discimus. Unde merito D. Thomas; «Hoc quidem ad duo erit utile: primo, quia illud, quod bene dictum est ab eis (philosophis), accipiemus in adjutorium no-

strum. Secundo, quia illud, quod male enuntiatur, cavendum. ¹

Lex hujus Historiæ eadem est ac *lex* historiæ universim sumptæ. Veritatem igitur in primis sectatur, ac summopore cavendum, ne in exponendis philosophorum doctrinis et systematibus, non quid ipsi revera senserint, sed quid sibi videatur vel velit eos sensisse, historicus exponat. Unde a præconceptis aut præjudicatis opinionibus, sicut et ab affectibus voluntatis, animum avertere debet, qui Historiam Philosophiæ conscribendam suspicit. Ubi obiter notandum, Philosophiæ Historiam integram fusiori calamo scribere difficillimum esse opus, quippe id perfici congrue nequit, nisi cunctorum philosophorum philosophica opera perlegerit, ac simul ea conferre ac scientifice dijudicare quis aptus inveniatur; res profecto hominis vitam et vires proculdubio superans.

Divisio Historiæ Philosophiæ perfici potest: 1.º ratione *formæ*, quatenus cogitata rationis naturalis exponuntur, vel sub forma *poetica*, vel sub forma *symbolica* aut *mythologica*, vel sub forma *religiosa*, vel tandem sub forma *scientifica* aut *rationali*; 2.º perfici potest ratione *temporis*. Quam divisionem, utpote faciliorem et compendio accommodatiorem, nos his sectantes, universam Philosophiæ Historiam in duas magnas periodos dispescimus.

Periodus prima ab initio Philosophiæ, vel, si mavis, humani generis ad Christum usque, in quo *omnia instaurata sunt*, excurrit. *Periodus altera* sæcula a Christo usque ad nos elapsa complectitur.

Utraque periodus in tres epochas commode dividitur; unde epochæ sex pro universa Philosophiæ Historia chronologice exsurgunt. *Prima*, ab exordio Philosophiæ usque ad ejus introductionem inter Græcos sub forma scientifica et rationali. *Secunda*, usque ad instaurationem socraticam. *Tertia*, usque ad Christum, seu potius Christianismi intro-

¹ *De Anim.*, lib. 1.º, lec., 2.ª

ductionem. *Quarta* epocha, quæ est prima secundæ periodi, complectitur philosophiam Patrum Ecclesiæ a Christo usque ad Carolum Magnum. *Quinta*, usque ad instaurationem scientiæ ethniciæ (Renacimiento) sæculo decimo quinto. *Sexta*, usque ad nostra tempora.

Quoniam vero nostrum hocce opus hispanicæ juventuti præsertim dicamus, in qualibet epocha, pro rei natura, paulisper immorabimur in exponenda Historia philosophiæ hispanicæ.

Observatio generalis pro Historia Philosophiæ.

Qui philosophorum et scholarum systemata congrua ratione dijudicare velit, præ oculis habeat, Philosophiam universim spectatam duplex elementum involvere, nempe, elementum *traditionale* seu positivum, quod nihil aliud est quam doctrina homini primitus communicata per Dei revelationem ac posteris transmissa per sacerdotes et poetas, sed erroribus ac figmentis magis aut minus deturpata; et elementum *rationale*, seu doctrina per sciam humanam rationem circa Deum, mundum et hominem acquisita. Hinc exsurgit primaria ac fundamentalis distinctio inter philosophorum ac scholarum systemata. Nam ex iis quædam constituuntur per evolutionem elementi traditionalis; quædam vero per evolutionem elementi rationalis: alia demum, quæ veritati proprius accedunt, utrumque elementum includunt et evolvunt. Sic, v. gr., ut in Græcorum philosophia exemplum offeramus, in schola italica seu pythagorica dominatur elementum traditionale; in jonica seu Thaletis dominatur elementum rationale; et in philosophia Platonis utrumque elementum continetur et evolvitur. Quod ipsum, pro diversis tamen gradibus, in cunctis philosophorum scholis et systematibus, tam veteribus, quam recentioribus, reperitur¹; ex quo solers homo præfatorum systematum spiritum et notionem generalem facile agnoscet et dijudicabit.

¹ Huic observationi concinit Rosmini, dum de Platone ita scribit: "Dans les écrits de Platon, il faut distinguer deux doctrines